

Knivsager i Danmark

Bag om statistikken

Knivsager i Danmark

Bag om statistikken

Det Kriminalpræventive Råd

Odinsvej 19, 2.
2600 Glostrup
45 15 36 50
dkr@dkr.dk
www.dkr.dk

DKR-nr: 10-241-0152

ISBN: 978-87-88789-37-9

November 2011

Kopiering tilladt med kildeangivelse

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING OG BAGGRUND	2
RESUME OG RESULTATER.....	4
EKSISTERENDE VIDEN	5
<i>Offerundersøgelse.....</i>	<i>5</i>
<i>Skadestuetal.....</i>	<i>5</i>
METODE OG DATAINDSAMLING	7
BESKRIVELSE AF GERNINGSSITUATION, GERNINGSPERSONER OG OFRE	8
<i>Gerningssituation.....</i>	<i>8</i>
<i>Gerningstid.....</i>	<i>8</i>
<i>Gerningssted.....</i>	<i>10</i>
<i>Påvirkethed.....</i>	<i>11</i>
<i>Relation mellem gerningsperson og ofre.....</i>	<i>12</i>
HVEM ER OFRE OG GERNINGSPERSONER?	14
<i>Køn.....</i>	<i>14</i>
<i>Alder.....</i>	<i>14</i>
<i>National oprindelse.....</i>	<i>16</i>
<i>Beskæftigelse.....</i>	<i>17</i>
SAMMENHÆNGE.....	20
<i>Køn.....</i>	<i>20</i>
<i>Alder.....</i>	<i>23</i>
<i>National oprindelse.....</i>	<i>26</i>
<i>Beskæftigelse.....</i>	<i>29</i>
<i>De to situationer.....</i>	<i>29</i>
<i>Hvorfor kniv ude og hjemme.....</i>	<i>31</i>
<i>Skader og mén efter kniv.....</i>	<i>35</i>
KONKLUSION	37
LITTERATURLISTE	38

Indledning og baggrund

Vold begået med kniv er en alvorlig form for kriminalitet, som i værste fald kan have dødelig udgang. Bemærkelsesværdige knivsager får ofte stor bevågenhed, og de senere år har der i kølvandet på en række sammenfaldende knivsager været en øget opmærksomhed på knive og vold. Efter en række alvorlige knivoverfald besluttede DKR at undersøge, hvilke personer og situationer der gemmer sig bag knivstatistikken.

Formålet med undersøgelsen er altså at få et mere nuanceret billede af de knivsager, der kommer til politiets kendskab.

En tidligere undersøgelse har vist, at der fra 1995-96 til 2005-2009 er sket en svag stigning i brugen af våben i voldssager (Balvig & Kyvsgaard 2009: 6). På trods af denne udvikling er det ikke tidligere undersøgt, hvad der kendetegner gerningspersoner og ofre i de politianmeldte sager, hvor der anvendes kniv.

Denne rapport går bag om konkrete knivsager, som har fundet sted i en periode på 15 måneder og undersøger bl.a. disse spørgsmål:

- ❖ Hvor finder knivsagerne sted – ude eller hjemme?
- ❖ Hvad kendetegner knivsagernes gerningspersoner og ofre?
- ❖ Foregår knivvolden mellem fremmede eller mellem mennesker, der kender hinanden?
- ❖ Er de involverede mere marginaliserede end den øvrige befolkning?

Svarene på disse spørgsmål har konsekvenser for, hvilke forebyggelsestiltag der er relevante. I sidste del af rapporten vil vi derfor give et bud på, hvilken betydning undersøgelsens resultater har for forebyggelse af knivvold.

Rapporten bygger på et tværsnit af politiregistrerede knivssager, hvorfor den ikke kan sige noget om niveauet eller udviklingen over tid. Undersøgelsen kan forbedre vores forståelse af, hvor knivvolden foregår, på hvilken måde, mellem hvem og af hvilken årsag, og det kan give os et vigtigt fingerpeg om, hvordan vi bedst muligt fremover forebygger sager med kniv.

Rapporten er blevet til i perioden forår 2008 til sommer 2011 i DKR's analyseenhed. Udover hovedforfatteren sociolog Maria Bislev, har sociolog Kasper Bisp Hansen og kriminolog Anita Rönneling bidraget. Marie Sølling Jørgensen, antropolog, har kategoriseret sagerne, og Anne-Julie

Boesen Pedersen fra Justitsministeriets Forskningsenhed har bidraget med faglig sparring.

Resume og Resultater

DKR's analyseenhed har stået for kortlægningen af sager med kniv. Vi har fået adgang til 15 måneders voldssager fra Københavns, Fyns, Nordjyllands og Østjyllands Politikreds, hvor søgeord som 'kniv', 'stik', 'flænge', 'stikvåben' 'dolk' eller lignende optrådte på sagen.

Overordnet viser undersøgelsen følgende:

- ❖ I 81 % af alle knivsager var *enten* gerningsperson *eller* offer påvirket af stoffer eller alkohol.
- ❖ Der er en klar sammenhæng mellem alder, gerningssted og gerningstid. Gruppen af unge mellem 15-24 år er således hyppigst involveret i knivsager ude i weekenden, mens aldersgruppen over 40 år hyppigst er det hjemme, uanset om det er hverdag eller weekend.
- ❖ De unge begår typisk vold mod en ven eller bekendt, mens de ældre typisk begår vold i nære relationer.
- ❖ De ældre gerningspersoner står i højere grad end de unge uden for arbejdsmarkedet. En mulig tolkning er, at denne gruppe gennem mange år har fastholdt en livsstil, hvor der kan forekomme vold, og at de også, ved at stå uden for arbejdsmarkedet, i den forstand er marginaliserede.
- ❖ Som vi også har set i andre undersøgelser er der en overrepræsentation af gerningspersoner med udenlandsk oprindelse.
- ❖ Der er ingen forskel mellem gerningspersoner med hhv. dansk og udenlandsk oprindelse på følgende områder: alder på gerningstidspunktet, køn, tid for gerning, antal af gerningspersoner, hvilken straffelovsparagraf, de sigtes efter, årsager til tilstedeværelsen af kniv og karakteren af offerets efterfølgende skader.
- ❖ Man begår i vid udstrækning vold mod nogen, der ligner én selv. Det gælder både i forhold til alder, national oprindelse og beskæftigelsessituation.
- ❖ Kniven er tilfældigt til stede i de sager, hvor offeret er en tidligere eller nuværende ægtefælle eller samlever. Der er en tendens til, at når relationen er en ven, bekendt eller fremmed, så er kniven hyppigere medbragt for at bruge den.
- ❖ 16 % af sagerne gav enten ingen skade eller en så beskedent skade, at lægehjælp ikke var nødvendig. 12 % gav livstruende skade. I de resterende 60 % krævede skaden lægebehandling.

Eksisterende viden

Der eksisterer en del viden fra forskellige kilder om anvendelsen af kniv og våben i en dansk kontekst. En del af den kan naturligvis hentes fra de officielle anmeldelsestal, men vi ved, at mørketallet er stort, og at en ikke ubetydelig del af volden ikke anmeldes til politiet eller kommer til deres kendskab på anden vis. I perioden 2005-2009 anmeldtes 43 % af den faktiske vold til politiet (Balvig og Kyvsgaard: offerundersøgelsen 2005-2009). Det er altså ikke muligt at beskrive volden i samfundet alene ud fra den vold, der kommer til politiets kendskab, men det er sandsynligt, at det meste af den mere alvorlige vold anmeldes til politiet.

Offerundersøgelse

Hvis man ønsker et mere helstøbt billede af volden i samfundet og altså vil skønne mørketallets størrelse er (volds)-offerundersøgelser en mulighed. Ved voldsofferundersøgelser udspørges befolkningen enten via spørgeskemaer eller gennem personlige eller telefoniske interviews, om de har været udsat for vold. I bekræftende fald spørges, om det er blevet anmeldt, eller om politiet har fået nys om forholdet på anden vis. (Balvig og Kyvsgaard 2009: 7.) Offerundersøgelsen finder, at i den undersøgte periode har 1 % - 2 % af befolkningen været udsat for vold. I den udsatte gruppe er udsathedens for vold eller trusler med våben øget. Det vil sige, at det antal gange, et offer har stået overfor en gerningsperson med et våben, er steget. Konkret er det gået fra 12 % af den samlede vold i 1995-96 til 19 % i 2005-2009. Stigningen er ikke for en bestemt våbentype (kniv, skydevåben, slagvåben etc.) men for alle typer tilsammen.

Balvig og Kyvsgaard finder i en særskilt undersøgelse af anmeldelsestilbøjeligheden, at særligt for knivvold er anmeldelsestilbøjeligheden stedet. De antager, at det netop kan være det store fokus, der har været på vold med kniv gennem de seneste år, der i højere grad får folk til at anmelde en episode med kniv, de har oplevet eller set (springet i anmeldt vold med kniv er fra 46 % i 1995-96 til 75 % i 2005-2008). (Balvig og Kyvsgaard 2009)

Skadestuetal

En anden mulighed er at se på data fra skadestuer. DKR har netop i 2011 påbegyndt en registrering af skadestuekontakter som følge af vold. (*Sammenfatning af "Vold i Danmark – Data der belyser voldsorfres kontakt til sundhedsvæsenet"*).

Det er ikke alle, der møder op på skadestuen med en voldsskade, der anmelder forholdet til politiet. Derfor er også de tal med til at supplere

politiets anmeldelsesstatistik og dermed bedre beskrive udviklingen og niveauet af vold.

Antallet af skadestuekontakter som følge af vold steg i perioden 1995 til 2007 med 26 %, men er siden 2007 faldet med 13 %. Mere præcise tal har vi for perioden 2006-2010, og der viser tallene, at mænd oftest bliver udsat for vold på gaden (31 % af alle tilfælde), mens kvinder oftest udsættes for vold i boligen (48 % af alle tilfælde). Mht. skadetyper er det sådan, at hovedparten af de voldsskader, der behandles på landets skadestuer, vedrører hovedskader (48 % af alle skader). Mens 84 % af alle skadestuekontakter pga. vold skyldes stump vold, som fx knytnæveslag eller slag med genstand. Endelig skyldes omkring 6 % af alle skadestuekontakter pga. vold snit eller stik fra kniv eller anden skarp genstand. Antallet har her været stabilt de seneste år og var i 2010 1250 tilfælde.

I Ulykkesanalysegruppen, der findes på Odense Universitetshospital, ser man også på skader som følge af vold – dog kun for Odense. Der finder de en faldende udsathed for vold med våben siden 2000. 29 % af voldsskaderne der er forårsaget af våben har kniv, saks eller økse som våben.

Metode og dataindsamling

Sekretariatets analyseenhed har stået for kortlægningen af voldssager med kniv. Vi har fået adgang til samtlige de voldssager i Københavns, Fyns, Nordjyllands og Østjyllands Politikreds, i perioden 1. januar 2007 til 18. marts 2008, hvor søgeord som 'kniv', 'stik', 'flænge', 'stikvåben' eller lignende¹ optrådte på sagen. Sagerne består typisk af anmeldelsesrapport, diverse afhøringsrapporter, gerningsstedsundersøgelser og evt. skadestuejournal, og samlet giver disse dokumenter et godt indblik i sagernes karakter, i relationen mellem de involverede personer, i baggrunden for hændelsen etc.

Vi har valgt at registrere én case per gerningsperson, mens der godt kan optræde flere ofre eller gerningspersoner ved samme episode. Samme episode kan derfor godt stå to gange. Der er 174 gerningspersoner i alt og 14 sager optræder mere end én gang, mens 136 kun optræder 1 gang.

Datamaterialet er analyseret ved hjælp af procentuelle fordelinger. I angivelsen af de procentuelle fordelinger er det de valide, der er angivet. Det vil sige, at alle dem, der på en eller anden måde er fraværende ikke er regnet med. Der er ved de fleste variable altid minimum et par personer, hvor det ikke har været muligt at få den ønskede oplysning, sågar ved køn, og de er derfor taget ud af analyserne.

Når der er set på sammenhænge i materialet, er deres styrke testet med signifikanstest. Der arbejdes med et signifikansniveau på 5 %, det vil sige, at der er under 5 % sandsynlighed for, at sammenhængene er et udslag af tilfældigheder. De test, der er anvendt, er chi² og gamma, hvor det har været relevant.

¹ De øvrige søgeord var 'dolk', 'spids genstand', 'skarp genstand', 'stilet', 'skruetrækker', 'foldekniv', 'lommekniv', 'stiksår', 'knivstik', 'blødende sår' og 'flænge'

Beskrivelse af gerningsituation, gerningspersoner og ofre

I det følgende afsnit beskrives karakteristika ved gerningsituationen ud fra oplysninger om gerningssted og tid samt information om de involverede parter påvirkethed og relation mellem gerningsperson og offer. Dernæst beskrives gerningspersoner og ofre ud fra en række variable i form af køn, alder, etnicitet og beskæftigelsessituation. Afsnittet har til formål at give en indledende forståelse af kendetegnene ved de situationer og personer, der er involveret i sager med kniv.

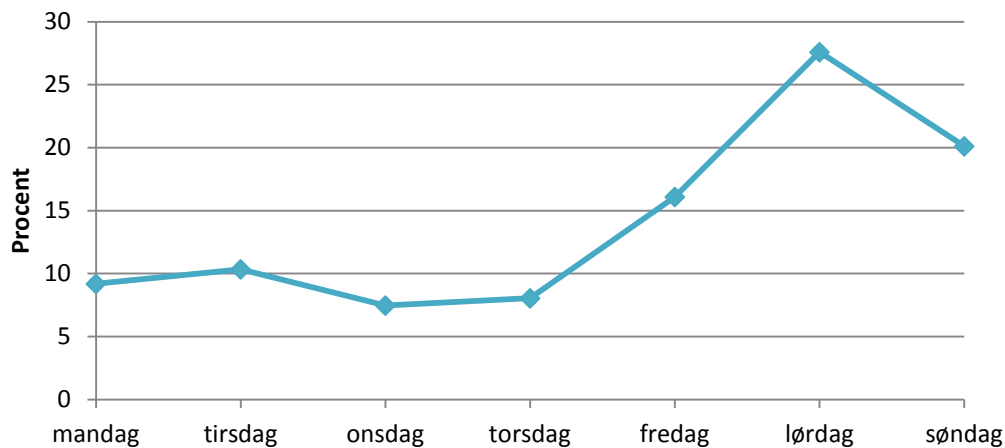
Gerningsituation

Vi valgte at se på de fire kredse med de største byer i Danmark og dermed formentlig også de største nattelivsmiljøer.² Det gjorde vi for at undersøge forestillingen om, at nattelivet er der volden finder sted. Det kan naturligvis have en væsentlig konsekvens, når man skal tolke fordelingen af sager mellem de forskellige typer vold. Der er nemlig på den ene side en risiko for, at vores undersøgelse overdriver antallet af nattelivssager relativt til fx relationsvold pga. nattelivsmiljøer, på den anden side er der også i de store byer store miljøer med udsatte mennesker, hvor man kunne forestille sig, at en del vold finder sted hjemme i boligen. Udvælgelsen og prioriteringen af de fire kredse begrænser analysens generaliserbarhed til at gælde de største byer plus opland i Danmark.

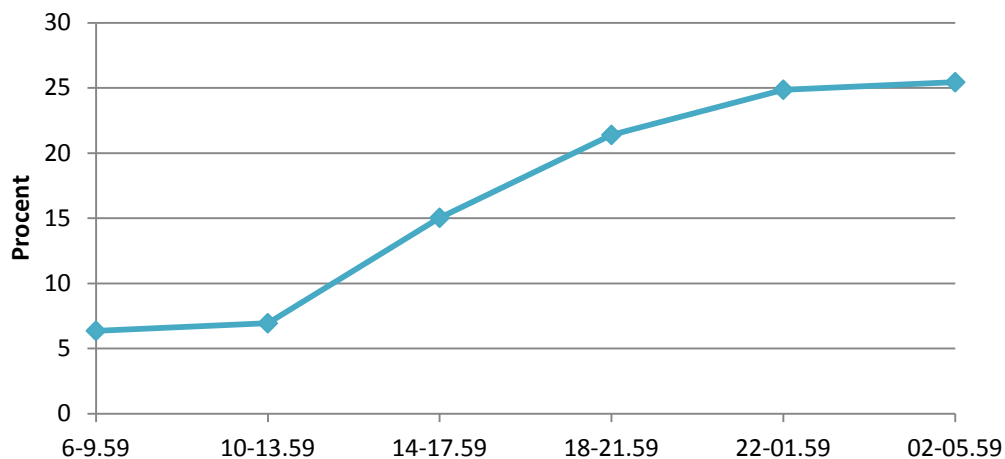
Gerningstid

Vi finder ikke nogen forskel i antallet af knivsager de enkelte måneder imellem, hver måned tegner sig for ca. 7-10 % af de undersøgte sager. Videre finder vi som forventet, at knivsager er koncentreret i weekenden. Således tegner lørdag og søndag sig for hhv. 28 % og 20 %, mens fredag har 16 % (alle dage går fra midnat til midnat, så fredag nat registreres som lørdag). De øvrige dage tegner sig hver for lige omkring 10 % af volden, jf. figur 1.

² Den overvejende del af sagerne kommer fra København, nemlig 35 %. Derefter kommer Nordjylland med 25 % af sagerne, Fyn med 23 % og Østjylland med 17 % af sagerne.

Figur 1. Gerningsdag. Procent af alle knivsager

De to perioder i døgnet hvor den største del af volden finder sted, er hhv. fra kl. 02 til 06 (26%) og fra kl. 22 til 02 (25%). Derefter kommer tidsrummet mellem 18 og 22, hvor 22 % finder sted, mellem kl. 14 og 18 finder 15 % af volden sted og fra 6-10 om morgenen og 10-14 om dagen er det hhv. 6 % og 7 %, der finder sted. Dette billede bekræfter også, hvad vi ved fra andre undersøgelser, nemlig at hovedparten af vold finder sted ud på aftenen og om natten, om end koncentrationen af episoder allerede er at se fra kl. 18.³

Figur 2. Gerningstid. Procent alle knivsager

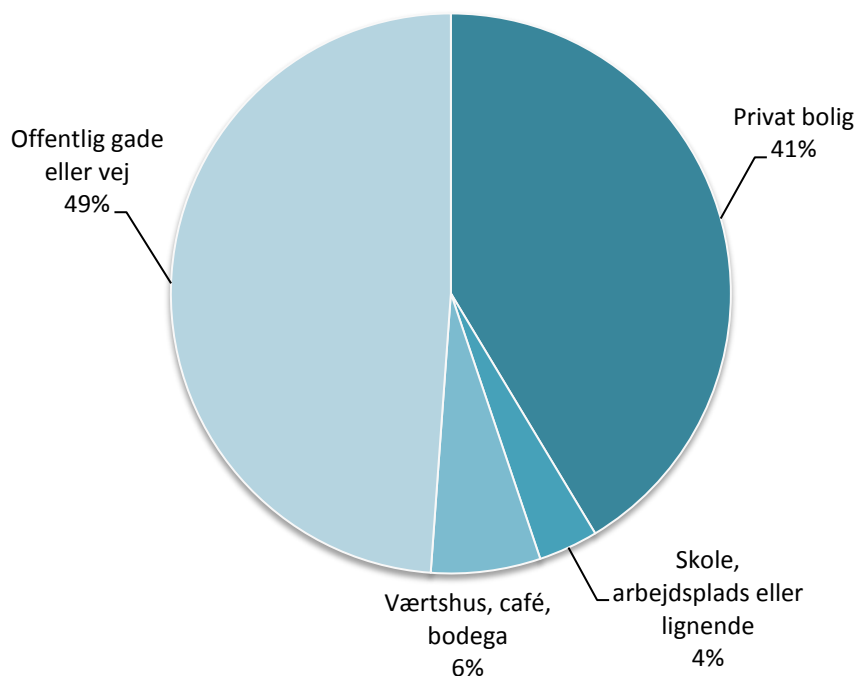
³ I voldsofferundersøgelsen finder de, at to tredjedele af den samlede vold finder sted i weekenden. Alene fredage og lørdage tegner sig for over halvdelen af volden.. Også fordelt på døgnet er volden skævt fordelt, idet næsten halvdelen (48 %) af volden foregår mellem kl. 23.30 og 5.30 om morgenen. Det mest fredelige tidspunkt er mellem 5.30 og 11.30 hvor 11 % af volden foregår. Det ser altså ud til, at volden i denne analyse begynder tidligere, end hvad de finder i voldsofferundersøgelsen. Om det skyldes at volden der skjuler sig i mørketallet, og som jo altså i højere grad er belyst i voldsofferundersøgelsen, har tendens til at foregå senere på natten, eller om det skyldes at knivvold typisk foregår om dagen også, det er svært at afklare. Men en kombination af de to er måske mest sandsynlig.

Gerningssted

Ser man på gerningssted, fandt 49 % af knivepisoderne sted på offentlig gade og vej, 21 % i offerets bolig og 15 % i voldsudøverens bolig. De resterende kategorier, anden privat bolig, på arbejdsplads, skole eller lignende, og på værtshus, café eller bodega tegner sig for hhv. 5 %, 3 % og 6 %. Endelig er der 3 %, der fandt sted på et andet offentligt sted og 0,5 %, der fandt sted i et offentligt transportmiddel.

For overskuelighedens skyld har vi reduceret gerningsstedet til fire kategorier. Så ser fordelingen således ud:

Figur 3. Gerningssted. Procent af alle knivsager

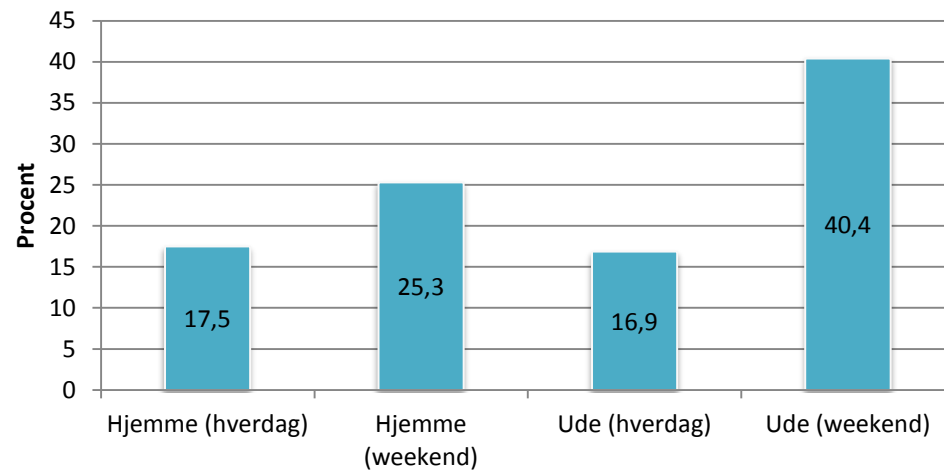

Det vil altså sige, at fire ud af ti episoder forekommer i et privat hjem, offerets eller gerningspersonens. Allerede her får vi en antydning af, at vold med kniv er en mere sammensat størrelse end blot et spørgsmål om nattelivsvold.

Ud fra et ønske om at operationalisere modsætningen vold ude/vold i hjemmet har vi kombineret tid og sted til en ny kategori. Således at vi har én kategori, der hedder hverdag (mandag til og med torsdag) og en weekend-kategori (fredag til og med søndag). Dernæst er der kategorien 'ude' (offentlige steder, værtshuse) og 'hjemme' (private boliger.).

Det vil altså sige, at vi får kategorierne: weekend ude eller hjemme og hverdag ude eller hjemme.⁴

Figur 4. Gerningssted og gerningstid. Procent af alle knivsager

Figur 4 viser, at det sted og den tid volden hyppigst har fundet sted, er ude i weekenden, mens det næsthypigste er hjemme i weekenden og derefter hjemme i hverdagen.

Ser man på den nye inddeling, er weekendvold ude den dominerende kategori med weekendvold hjemme som den næsthypigste. Tid på ugen lader altså til at være en bedre prædikator for knivoverfald, end hvor man befinder sig. Weekendvolden er dermed mere opdelt end hjemmevolden – idet der er relativt mere, der foregår ude end hjemme.

Eksempel

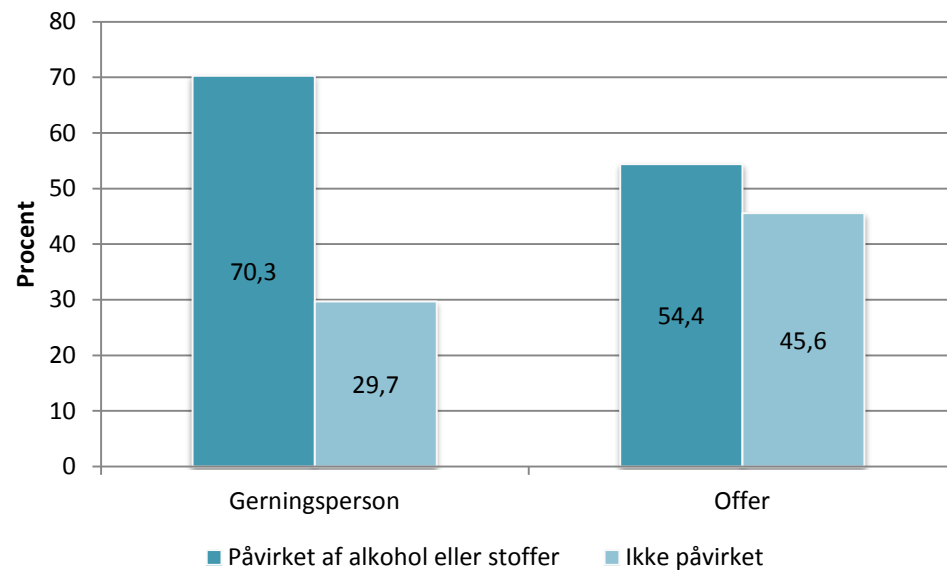
En mand drikker øl foran den lokale tankstation med sine venner. Blandt øldrikkerne står en kvinde, der har en anden kæreste, men alligevel kysser hun en af de mænd, der står i gruppen. Pludselig kommer hendes kæreste løbende og stikker den mand, kvinden kysser.

Påvirkethed

Hvis man kigger nærmere på andelen af sager, hvor alkohol eller stoffer er involveret, træder en klar tendens frem. Således var *enten* gerningspersonen *eller* offer påvirket af alkohol eller stoffer i 81 % af alle knivsager. Af figur 5 fremgår det, at det oftest er gerningspersonen, som er påvirket af stoffer eller alkohol.

⁴ Vi delte også op på dag, aften, nat og ude, hjemme, men resultaterne der stemte overens med weekend/hverdag opdelingen, og var til gengæld ikke signifikante.

Figur 5. Rolle i knivssag fordelt efter påvirkethed

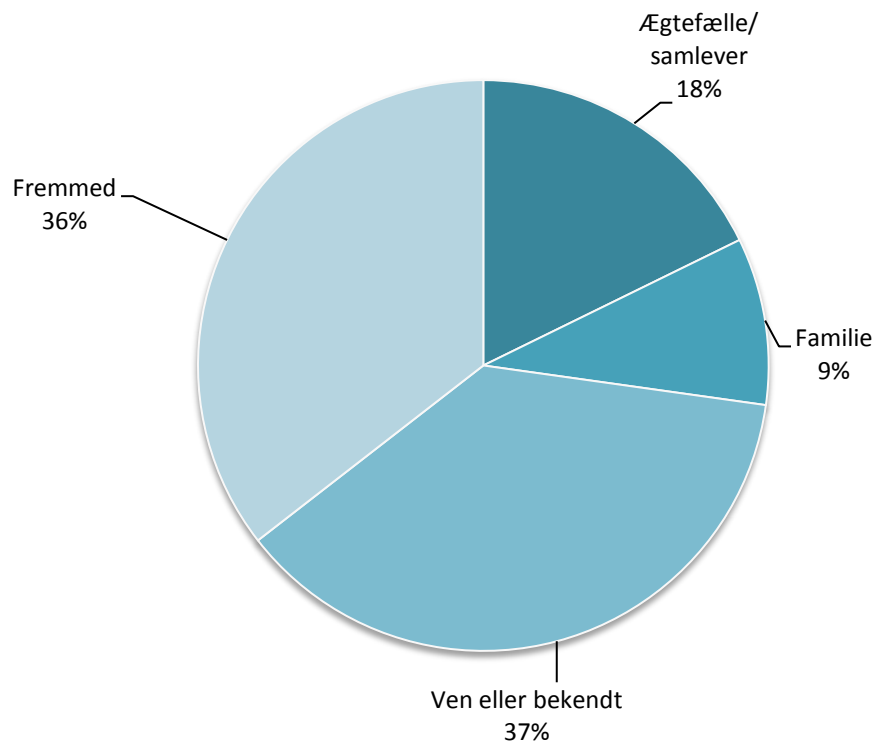
Gerningsperson n=111, offer n=136

I 70 % af alle sager var gerningspersonen påvirket af stoffer eller alkohol, mens det samme gør sig gældende for 54 % af ofrene. Der er altså en ganske klar sammenhæng mellem påvirkethed og vold med kniv. Om det gælder særligt for visse typer episoder, vil vi undersøge nærmere senere.

Relation mellem gerningsperson og ofre

Relationen mellem gerningsperson og ofre vil løbende blive beskrevet i analysen ud fra en række baggrundskarakteristika. Indledningsvis kan relationen beskrives ved følgende fire kategorier: partner (nuværende eller tidligere), familie, ven eller bekendt og fremmed.

Figur 6. Relation mellem gerningsperson og offer

N=169

Figur 6 viser, at den hyppigste type af relation faktisk er ven eller bekendt. Denne kategori rummer både langvarige venskaber, mennesker man har kendt under 24 timer og bekendtskaber i relation til et parforhold – fx ex-konens nye kæreste.⁵ Det er altså en kategori med mange forskellige typer relationer, men det helt overordnede billede er, at i cirka 2/3 af sagerne kender gerningsperson og offer hinanden på den ene eller den anden måde.

⁵ Bekendte man har kendt under 24 timer udgør 7 personer, svarende til 10 % af den samlede gruppe. 'Bekendte' selv under 24 timer adskiller sig fra kategorien af fremmede ved at episoden ikke er tilfældig – det kan fx typisk være to, der har mødt hinanden i byen og er blevet uvenner efter nogle timer.

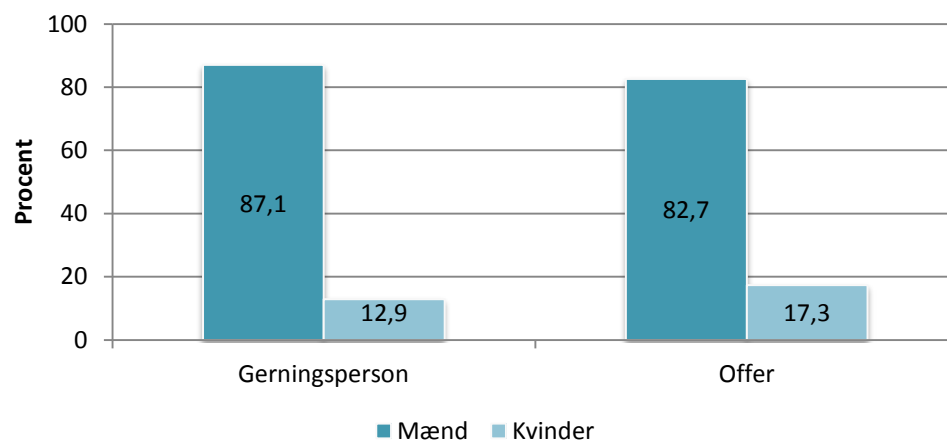
Hvem er ofre og gerningspersoner?

I det følgende gennemgås kort væsentlige karakteristika ved gerningspersoner og ofre. De steder, hvor det er relevant, holdes disse op imod karakteristika ved den generelle population af gerningspersoner og ofre for vold og øvrige straffelovsforbrydelser. Der vil blive foretaget yderligere analyser af sammenhæng mellem baggrundskarakteristika og øvrige omstændigheder i næste afsnit.

Køn

87 % af gerningspersonerne er mænd og 13 % er kvinder, jf. figur 7. Det svarer nogenlunde til offerundersøgelsen, hvor ni ud af ti ofre for vold står overfor en mandlig gerningsperson.

Figur 7. Rolle i knivsag fordelt efter køn

Gerningsperson n=170, offer n=173

I langt de fleste tilfælde, 90 %, var der kun et offer, og det offer var overvejende en mand - 83 % mod 17 % kvinder. Kvinderne er altså sjældne at finde, både som ofre og gerningspersoner, men dog lidt hyppigere som ofre.

Alder

Der er flest gerningspersoner mellem 20-24 år i knivsager, jf. tabel 1. Aldersfordelingen blandt gerningspersoner i knivsager ligner den generelle aldersfordeling blandt gerningspersoner i voldssager, dog ses lidt færre unge i alderen 15-19 år og lidt flere ældre over 50 år i knivsager, jf. tabel 1. Sammenlignes med alderen på alle dømte for straffelovsovertrædelser ses igen, at der er lidt færre unge i alderen 15-19 år involverede.

ret i knivsager, mens aldersfordelingen i øvrigt ikke adskiller sig væsentligt fra den generelle.

Tabel 1. Gerningspersonens alder på gerningstidspunktet i knivsager, voldsager og ved alle straffelovsovertrædelser

Alder	Knivsager (Procent)	Alle voldssager ¹ (Procent)	Alle straffelovsovertrædelser ¹ (Procent)
10-14 år	0,7%	0,2%	0,3%
15-19 år	16,9%	23,1%	21,8%
20-24 år	23,0%	21,8%	20,6%
25-29 år	14,2%	12,8%	12,6%
30-39 år	18,9%	19,0%	20,0%
40-49 år	16,2%	15,6%	14,6%
50+ år	10,1%	7,4%	10,1%

N=148

1. kilde: Danmarks Statistik: STRAF45 (Strafferetslige afgørelser efter afgørelsestype, overtrædelsens art, område, alder og tid)

Også blandt ofrene er der flest i tyverne, jf. tabel 2, og tendensen er, at ofrene er lidt yngre end gerningspersonerne.

Tabel 2. Offerets alder på gerningstidspunktet i knivsager, voldsager og ved alle straffelovsovertrædelser

Alder	Knivsager (procent)	Alle voldssager ¹ (procent)	Alle straffelovsforbrydelser ² (procent)
0-14 år	1,3%	7,7%	5,0%
15-19 år	21,9%	21,9%	13,3%
20-29 år	38,1%	30,6%	26,1%
30-39 år	20,6%	16,5%	15,7%
40-59 år	16,3%	20,0%	21,8%
60+	1,9%	3,3%	18,1%

N=160

1. kilde: Danmarks Statistik: STRAF5 (Ofre for straffelovsforbrydelser efter tid, alder og overtrædelsens art)
2. kilde: Danmarks Statistik: STRAF5 (Ofre for straffelovsforbrydelser efter tid, alder og overtrædelsens art) fordelingen repræsenterer kun de straffelovsovertrædelser Danmarks Statistik medtager (se www.dst.dk for fuldstændig liste), hvorfor indbrud til eksempel ikke er inkluderet.

Sammenlignes ofrene i knivsager med ofre i alle voldssager ses, at børn i alderen 0-14 år udgør en *mindre* andel af ofrene i knivsager, mens unge i tyverne udgør en *større* andel. Sammenlignes med aldersfordelingen blandt ofre for alle straffelovsovertrædelser ses knap så overraskende, at ældre udgør en betydelig større andel af ofre for alle straffelovs-

forbrydelser, hvilket skyldes, at de hyppigere udsættes for fx tyveri i forskellige former. Dermed kan det siges, at aldersfordelingen blandt ofre i knivsager, bortset fra få undtagelser, ligner aldersfordelingen blandt voldsofre, men ikke den generelle aldersfordeling blandt ofre for straffelovsforbrydelser.

National oprindelse

I dette afsnit ses på national oprindelse⁶ for gerningspersoner og ofre. De resultater vi præsenterer, er vægtet, så befolkningens nationale oprindelse i de fire udvalgte politikredse matcher den fordeling, man finder i hele landet. Vægtingen skal forhindre, at en eventuel overrepræsentation af en bestemt befolkningsgruppe i knivsager kan tilskrives, at samme befolkningsgruppe generelt er overrepræsenteret i de politikredse, hvorfra vi henter data.

Hvis man kigger på gerningspersonens nationale oprindelse, så er 63 % fra Danmark, mens 37 % har oprindelse uden for landets grænser. Sammenlignes den nationale oprindelse blandt gerningspersoner i knivsager med den nationale oprindelse blandt gerningspersoner i voldsager generelt, ses en tendens til, at personer med udenlandsk oprindelse er overrepræsenterede i knivsager, jf. tabel 3. To forbehold skal dog nævnes i den forbindelse, dels kan gerningspersonen være dansk i en række af de sager, hvor nationaliteten ikke kendes (32 sager) og dels udgør unge, en større andel af den samlede befolkningsgruppe blandt personer med udenlandsk oprindelse (Andersen & Tranæs 2011: 11). Eftersom unge generelt har større risiko for at blive involveret i vold, såvel som gerningspersoner som ofre, stiger gruppens samlede udsættelsesrisiko pga. alderssammensætningen.

Tabel 3. National oprindelse for gerningspersonen i knivsager, voldsager og ved alle straffelovsovertrædelser

National oprindelse	Knivsager ¹ (Procent)	Alle voldsager ² (Procent)	Alle straffelovsovertrædelser ² (Procent)
Danmark	63,0%	77,5%	84,9%
Vestlige lande	6,2%	2,5%	2,8%
Ikke-vestlige Lande	30,8%	20,0%	12,3%

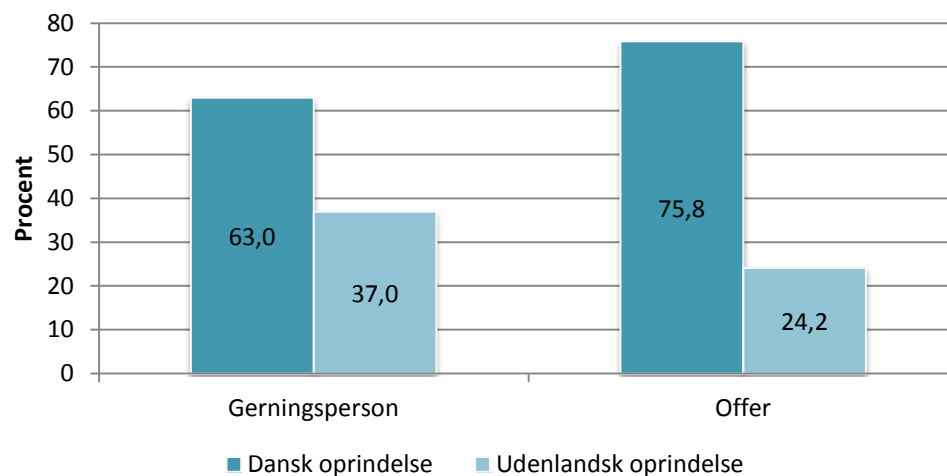
N=142

⁶ Politiet registrerer 'fødested' for gerningspersoner, mens Danmarks Statistik registrerer 'oprindelsesland'. De to kategorier er ikke fuldstændigt ens, idet Danmarks Statistik udover personer født i udlandet, også inkluderer personer, hvis forældre er født i udlandet. Det betyder, at andelen med en anden national oprindelse end dansk vil være størst hos Danmark Statistik. Når de to størrelser alligevel sammenlignes i tabel 3, skyldes det 1) at det er ikke muligt at se fødeland (eller statsborgerskab) blandt dømte i strafferetslige sager hos Danmarks Statistik, og 2) at politiets registreringer vil omfatte færre med anden national oprindelse end dansk end Danmarks Statistik, hvorfor resultatet for knivsagerne ikke overvurderer andelen med udenlandsk oprindelse.

1. Data er vægtet på national oprindelse, så de matcher fordelingen i hele befolkningen
2. kilde: Danmarks Statistik: STRAFNA1 (Strafferetlige afgørelser efter overtrædelsens art, afgørelsestype, national oprindelse, oprindelsesland, alder og køn)

Hvad angår ofre så var 76 % af dansk oprindelse og 24 % af udenlandsk oprindelse⁷, jf. figur 8.

Figur 8. Rolle i knivssag fordelt efter national oprindelse

Gerningsperson n=142, offer n=149

Såvel gerningspersoner som ofre af udenlandsk oprindelse er altså ganske kraftigt overrepræsenterede. Den fordeling svarer til det billede, som fremkom i opgørelsen fra 8/12 2010 fra Danmarks Statistik. Her viser det sig, at mandlige efterkommere af indvandrere fra ikke-vestlige lande har et markant højere kriminalitetsniveau end hele den mandlige befolkning. I Danmarks Statistiks opgørelse er det særligt efterkommere og flygtninge, der er overrepræsenterede, og de to grupper har vi ikke mulighed for at skille ud, ligesom vi heller ikke har mulighed for at kontrollere for socioøkonomiske forhold. Men tallene her understreger, at der er brug for at kaste et særligt forebyggelsesblik på særligt udsatte grupper af mennesker med udenlandsk oprindelse.

Beskæftigelse

For de gerningspersoner vi har oplysninger om gælder det, at 37 % er kontanthjælpsmodtagere, 32 % er i beskæftigelse, mens 22 % er skoleelever, i lære eller studerende. Endelig er 8 % på førtidspension og 1 % på alderspension, jf. tabel 4.

⁷ Det skal bemærkes, at det ikke var muligt at bestemme oprindelsen på offeret i 25 sager (svarende til 14 % af alle sager), hvorfor fordelingen er behæftet med en vis usikkerhed.

Sammenlignes den sociale status blandt gerningspersonerne med alle danskere, ses en væsentlig overrepræsentation af personer under uddannelse og modtagere af ydelser som kontanthjælp, dagpenge og efterløn. Overrepræsentationen af personer under uddannelse skyldes formentlig, at unge under 30 år udgør over 50 % af alle gerningspersoner, og unge dermed er væsentligt overrepræsenterede som gerningspersoner. Overrepræsentationen af ydelsesmodtagere kan skyldes, at nogle ydelsesmodtagere bevæger sig i marginaliserede miljøer (fx kriminelle og misbrugsmiljøer), hvor vold kan forekomme hyppigere end i det øvrige samfund.

Det er således det hyppigste for gerningspersonerne at være ydelsesmodtagere. Men lige derefter kommer altså kategorien i beskæftigelse.⁸

Tabel 4 Beskæftigelsessituation for gerningsperson i knivsager og for alle danskere

Beskæftigelsesstatus	Knivsager	Alle danskere ²
	(procent)	(procent)
I beskæftigelse	31,9%	57,3%
Ydelsesmodtagere (kontanthjælp, dagpenge mv.)	37,1%	13,2%
Førtidspension	7,8%	5,1%
Under uddannelse	21,6%	4,0%
Alderspension	1,7%	20,4%

N = 116

2. kilde: Danmarks Statistik: RAS03 & AUH01

Billedet for ofrene er anderledes. Opgørelsen over offerets sociale status viser, at 45 % er i beskæftigelse, mens 22 % er ydelsesmodtagere, 4 % er på førtidspension, 29 % er skoleelever, lærlinge eller studerende, 0,9 % er på alderspension. Dvs. at ofrene i højere grad end gerningspersonerne er i beskæftigelse.

⁸ Det skal understreges, at oplysningerne om beskæftigelse eller ej stammer fra afhøringer og ikke er bekræftet udover, hvad den afhørte selv fortæller. Der er altså en teoretisk mulighed for, at andelen af folk i beskæftigelse overvurderes, og at fx sort arbejde af en tilfældig karakter tæller med på linje med almindeligt lønarbejde.

Tabel 5 Beskæftigelsessituation for ofre i knivsager og for alle danskere

Beskæftigelsesstatus	Knivsager	Alle danskere²
	(procent)	(procent)
I beskæftigelse	45,2%	57,3%
Ydelsesmodtagere (kontanthjælp, dagpenge mv.)	21,7%	13,2%
Førtidspension	3,5%	5,1%
Under uddannelse	28,7%	4,0%
Alderspension	0,9%	20,4%

N = 115

2. Kilde: Danmarks Statistik: RAS03 & AUH01

Sammenlignes den sociale status blandt ofre i knivsager med alle danskere ses igen, at personer under uddannelse og modtagere af offentlige ydelser er overrepræsenterede. Forklaringen er nok den samme som ovenfor, nemlig at unge er overrepræsenterede generelt og at nogle ydelsesmodtagere færdes i miljøer, hvor vold forekommer relativt hyppigere end i andre miljøer. En anden ting, der er værd bemærke, og som også kendes fra andre undersøgelser (Balvig & Kyvsgaard 2010: 48), er, at ældre på alderspension har meget lille risiko for at blive offer i knivsager.

Sammenhænge

I det følgende vil en række sammenhænge mellem karakteristika ved gerningspersoner/ofre og øvrige omstændigheder ved knivsagerne blive undersøgt. Alle sammenhænge undersøges ved hjælp af krydstabeller og de angivne signifikansmål bruges til at fastlægge, hvorvidt forskelle og sammenhænge er signifikante.

Køn

Som nævnt er der et betydeligt overtal af mandlige gerningspersoner i materialet, men for de kvinder der er, er det sandsynligt, at den type vold de udøver og udsættes for adskiller sig i nogen grad fra mændenes. Det er fx forventningen, at de i mindre grad optræder som gerningspersoner til vold mod fremmede eller ude om natten eller i weekenden og i højere grad hjemme til vold mod ægtefælle eller samlever. Derudover kan man have antagelser om, at de i højere grad end mændene er marginaliserede i det omfang det kan beskrives ud fra datamaterialet her. Disse antagelser er på baggrund af, at kvinderne er mere atypiske eller sjældnere gerningspersoner. At begå vold er altså ikke en så almindelig, i betydningen hyppig, adfærd for kvinder som for mænd.

Vold på arbejdspladsen er kun repræsenteret med 6 sager i materialet her, men er i øvrigt et område hvor kvinder relativt hyppigt er såvel gerningspersoner som ofre (Balvig og Kyvsgaard 2006: 23). Derfor forventer vi i højest grad at finde kvinderne i den anden arena, hvor de er relativt hyppige som gerningspersoner og ofre, nemlig i hjemmet. Ifølge de skadestuetal som DKR offentliggjorde i juli 2011 har omkring halvdelen af kvinders voldsrelaterede skadestuekontakter, vold i hjemmet som årsag. Der er dog indikationer – også i skadestueregistertal – på, at vold i hjemmet er faldende, mens vold udenfor boligen for kvinders vedkommende er steget (Helweg-Larsen et al 2010: 53).

Indledningsvis er det værd at bemærke, at der ingen signifikant forskel er på, hvilke køn hhv. mænd og kvinder begår knivvold mod - det gør de i langt overvejende grad mod mænd, jf. tabel 6. Dog ses en tendens til, at mænd oftere end kvinder har kvinder som ofre.

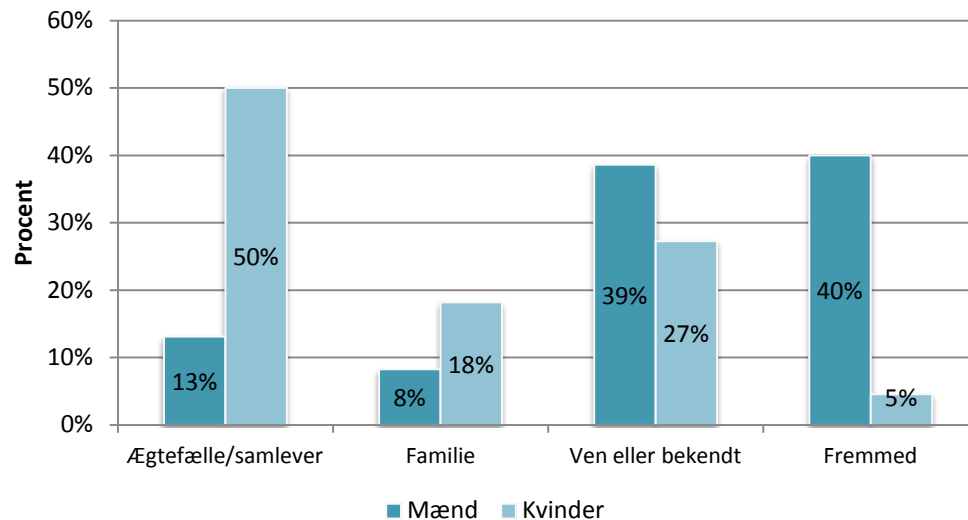
Tabel 6. Relation mellem gerningsperson og offer fordelt efter køn

	Offer	Mand	Kvinde
Gerningsperson			
Mand		81%	19%
Kvinde		91%	9%
Total		82%	18%

n=169, chi-square p=0,254

Figur 10 viser, at når kvinder er involveret i knivssager, er det i overvejende grad i relation til ægtefælle eller samlever.

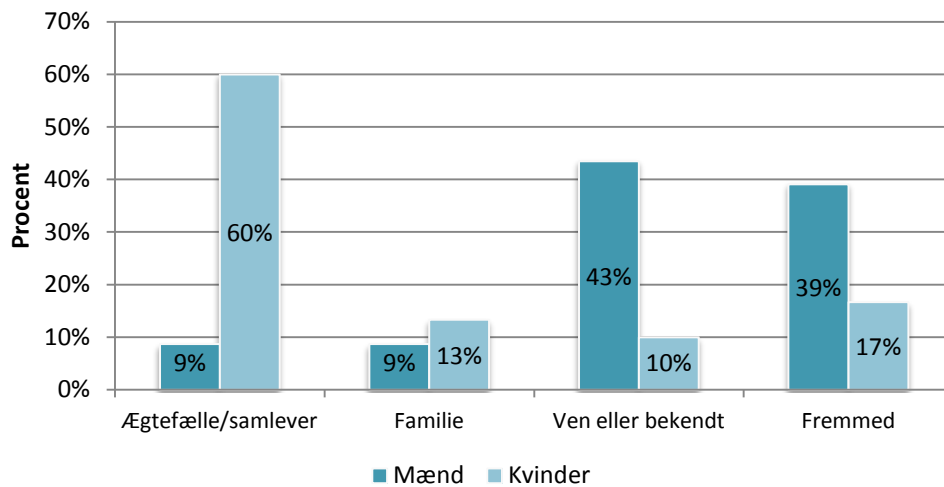
Figur 10. Gerningspersonens relation til offer fordelt efter køn

Mænd n=148, kvinder n=22, chi-square p=0,000

Søjlerne i figur 10 er udtryk for procent og ikke antal, hvorfor det ikke kan konkluderes, at flere kvinder begår vold mod ægtefælle eller samlever. Det kan derimod konstateres, at i 50 % af alle knivssager med en kvindelig gerningsperson er offeret en samlever eller ægtefælle, det tilsvarende tal for mænd er 13 %. Antagelsen om, at kvinders vold primært begås i hjemmet og er rettet mod partneren, er altså bekræftet i dette udsnit af data.

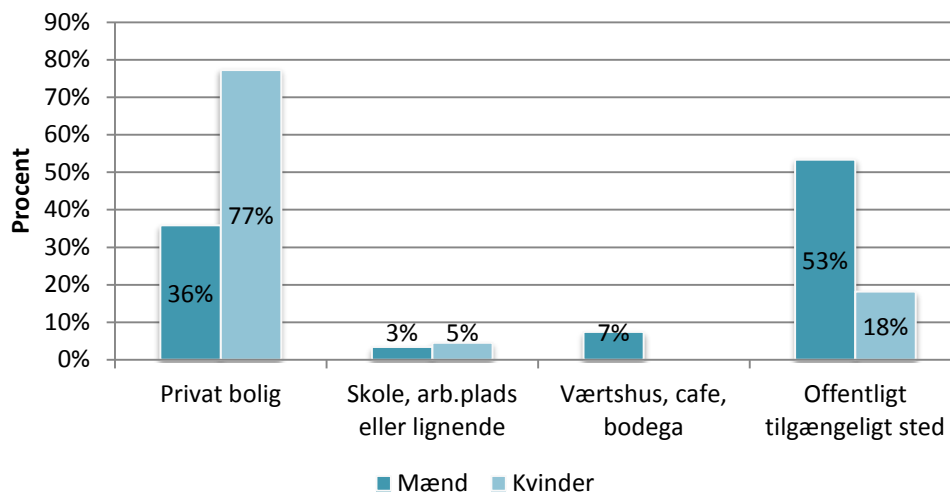
Hvis man kigger nærmere på offerets relation til gerningspersonen, ses en klar tendens til, at flertallet af kvinder udsættes for knivvold eller trusler med kniv af deres partner, mens mænd oftest udsættes for knivvold eller trusler med kniv af en ven eller bekendt, jf. figur 11.

Figur 11. Offerets relation til gerningspersonen fordelt efter køn

Mænd n=143, kvinder n=30, chi-square p=0,000

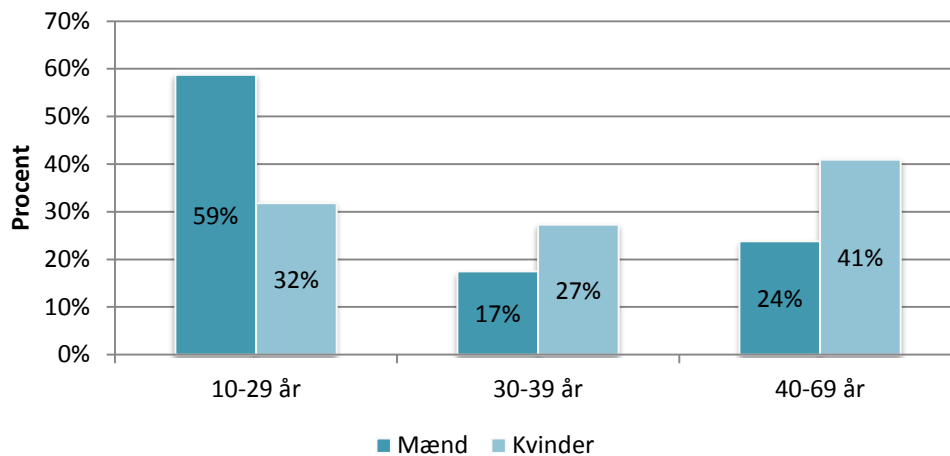
Ses de to figurer under et, kan det konstateres, at kvinder hyppigst er involveret i en knivsag med sin ægtefælle eller samlever, mens mænd oftest er det i relation til en ven eller en fremmed.

Ikke overraskende ses det også, at kvinder oftest begår deres gerning med kniv i en privat bolig, mens mænd hyppigst gør det på et offentligt tilgængeligt sted, jf. figur 12.

Figur 12. Gerningssted fordelt efter gerningspersonens køn

Mænd n=148, kvinder n=22, chi-square p=0,002

Vi undersøgte også sammenhængen mellem køn og alder – for at be- eller afkræfte tesen om kvindelige gerningspersoner, der overordnet er mere marginaliserede og atypiske som gerningspersoner og derfor også kunne forventes at være ældre end mændene.

Figur 13. Gerningspersonens alder fordelt efter køn

Mænd n=126, kvinder n=22, chi-square p=0,064

Eksempel

En alkoholisk og psykisk syg kvinde stikker sin mand i raseri fordi hun mener, at han har stjålet penge fra hende. Hun har sukkersyge, er stærk påvirket og er blevet dårlig.

Der er ikke en signifikant forskel på mænd og kvinders alder i knivsager, men der ses en tendens til, at kvinderne generelt er ældre end mændene, jf. figur 13. At kvinderne er ældre, kan tages som udtryk for, at de er mere marginaliserede end mændene, idet det, at de såvel er kvinder som ikke helt unge og involveret i så alvorlig kriminalitet som knivsager, er udtryk for en substantiel afvigelse fra en normal livsstil. Fordi, hvis man bliver ved med at begå vold, når man når op i alderen, så er man i nogen grad én, der ikke har formået at ryste den kriminelle adfærd af sig som et ungdomsfænomen, men som er forblevet i en

uheldig livsbane. Refleksionen underbygges af Helweg-Larsens rapport om vold mod mænd, hvor hun finder, at kvindelige voldsudøvere gennemsnitligt er ældre end mandlige voldsudøvere, undtagen dog i de tilfælde hvor offeret er en kvinde uanset gerningspersonens køn (Helweg-Larsen 2008).

Alder

Nu vil vi undersøge hvordan de forskellige aldersgrupper fordeler sig. Antagelsen er, at de unge er gerningspersoner og ofre ude i weekenden og de ældre hjemme.

Nedenstående tabel 5 viser, at der er en stærk signifikant sammenhæng mellem alder på gerningsperson og offerets alder.

Tabel 7. Relation mellem gerningsperson og offer fordelt efter alder

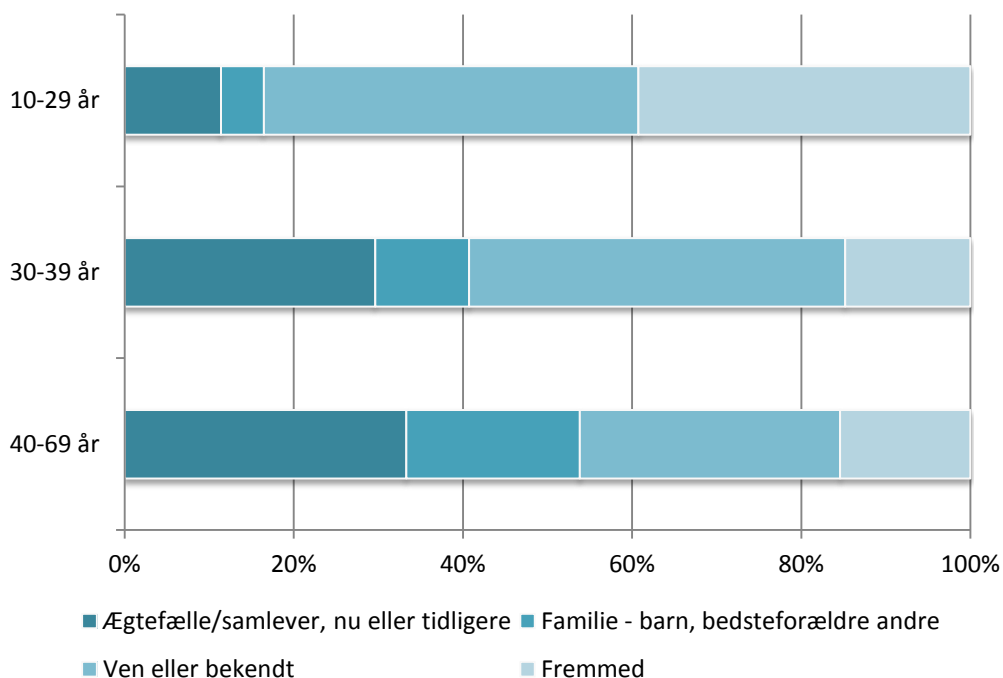
	Offer	10-29 år	30-39 år	40-99 år
Gerningsperson				
10-29 år		77%	17%	6%
30-39 år		40%	40%	20%
40-99 år		29%	26%	46%
Total		58%	23%	19%

N=137, chi-square p=0,000. gamma: 0,65 (p=0,000)

Tabellen viser, at aldersgrupperne primært udsætter jævnaldrende for vold eller trusler med kniv. Således har 77 % af gerningspersoner mellem 10 og 29 ofre på samme alder, mens det samme gælder for 46 % fra den ældste aldersgruppe. For den mellemste aldersgruppe er billedet mere uklart.

Hvis vi ser på sammenhængen mellem de forskellige aldersgrupper og relation til offeret, viser Figur 14, at dem under 29 år oftere er involveret i knivsager med en fremmed end de ældre aldersgrupper er det. De ældste er oftere involveret i knivsager med samlever/ægtefælle og familie.

Figur 14. Sammenhæng mellem gerningspersonens alder og relation til offer

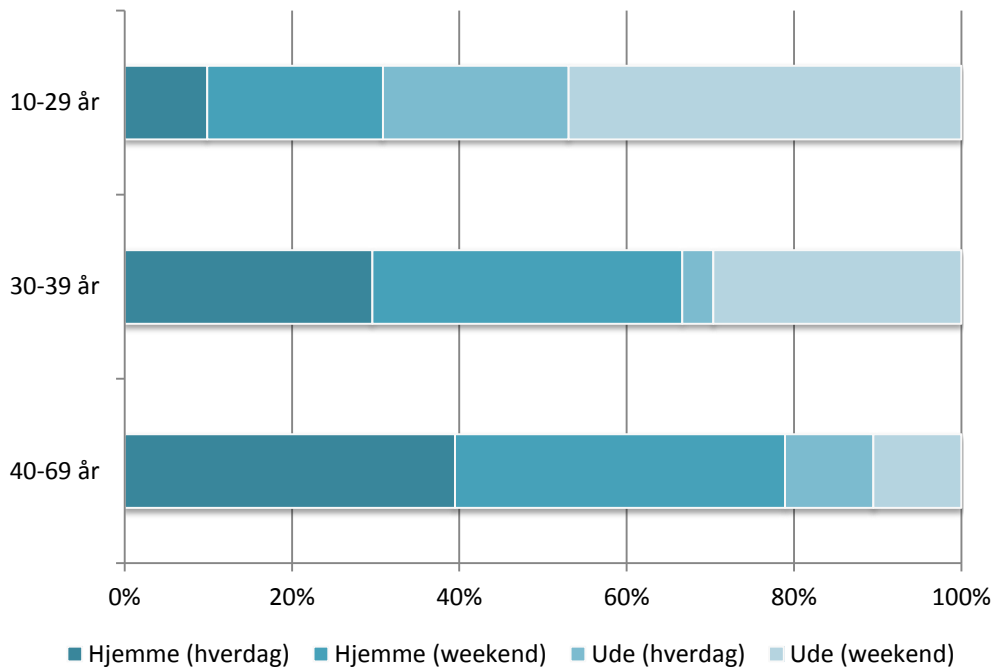
N=145, chi-square p=0,001.

Eksempel

En fodboldfangruppe er ude på ballade i byen. De antastede en række andre personer for at komme i konflikt med dem. De var verbalt provokerende, skubbede, slog og sparkede. Kun en af episoderne involverede en kniv, de resterende var slagsmål.

Figur 15 nedenfor viser en signifikant sammenhæng mellem alder og gerningssted/tid. De yngste er således hyppigst involveret i knivssager ude i weekenden, mens den ældste gruppe hyppigst er det hjemme, uanset om det er hverdag eller weekend.

Figur 15. Sammenhæng mellem gerningspersonens alder og gerningssted/tid

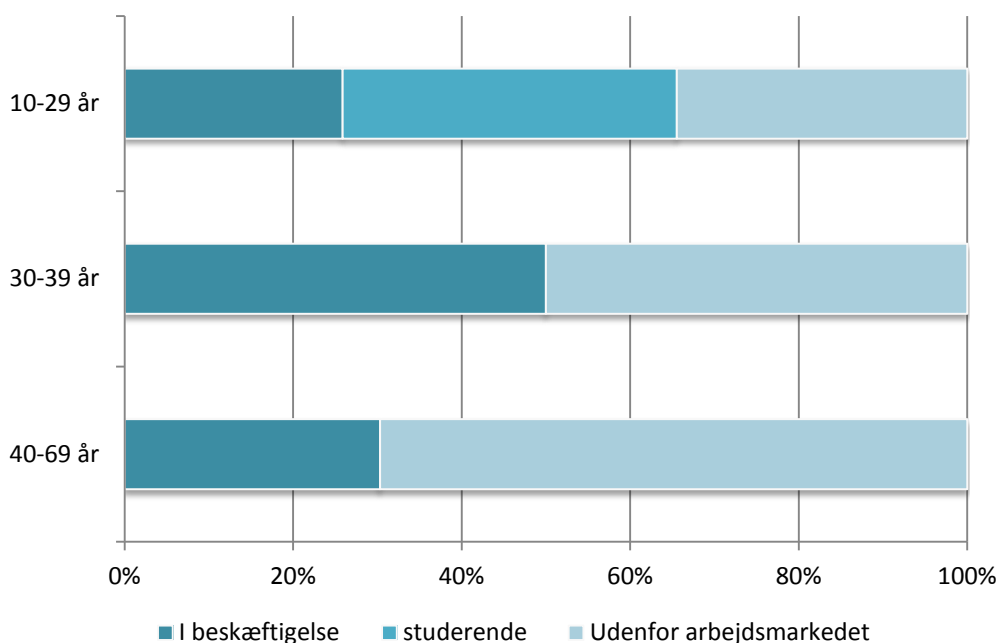

N=146, chi-square p=0,001.

Det hænger godt sammen med, at de yngste typisk begår vold mod fremmede, mens de ældre typisk begår vold i nære relationer. Der tegner sig altså et billede af, at de yngste i vid udstrækning er involveret i knivssager ude mod fremmede, og de ældste derhjemme mod kendte.

For nærmere at karakterisere de ældre som gerningspersoner, ser vi på alder overfor beskæftigelsesstatus⁹.

Figur 15. Gerningspersonens beskæftigelsessituation fordelt efter alder

N=113, chi-square p=0,000.

For de 2/3 af gerningspersonerne, hvor vi har oplysninger om deres beskæftigelsesstatus, er der en signifikant sammenhæng mellem den og alder. Som figur 7 viser, er de ældste i højere grad end de yngste udenfor arbejdsmarkedet.¹⁰ Alder og beskæftigelsesstatus hænger naturligvis sammen, men derfor er det alligevel bemærkelsesværdigt, at så mange af dem over 40 er udenfor arbejdsmarkedet.

Ældre står altså i højere grad end de yngre udenfor arbejdsmarkedet. En mulig tolkning er, at de mennesker der vedbliver med en livsstil, hvor der kan forekomme vold, udover ungdomsårene, også er mennesker der står udenfor arbejdsmarkedet og altså i den forstand er marginaliserede.

National oprindelse

I det følgende vil det blive undersøgt, om personer med anden national oprindelse end dansk udsættes og udsætter nogle, der ligesom dem har udenlandsk national oprindelse. Det viser sig, at der er en sammenhæng

⁹ Grunden til at gerningspersonens alder slutter ved 69, er at der ikke er nogen, der er ældre. Det er der 2 ofre, der er.

¹⁰ Som skrevet tidligere er der kun 2 i hele datasættet på alderspension, dvs. at dem, der er udenfor arbejdsmarkedet er det pga. førtidspension og bistandshjælp.

mellem ofrenes og gerningspersonernes nationale oprindelse. Således at gerningspersoner med dansk oprindelse, for dem vi har oplysninger om, i overvejende grad begår vold mod ofre med dansk oprindelse, mens der ingen forskel er på hvem gerningspersoner med udenlandsk oprindelse begår volden mod, jf. tabel 8.

Tabel 8. Relation mellem gerningsperson og offer fordelt efter national oprindelse

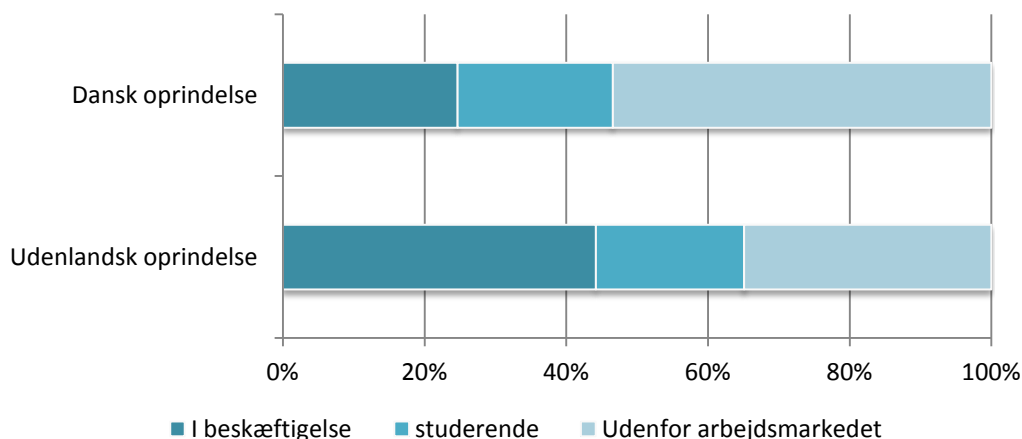
Gerningsperson \ Offer	Dansk oprindelse	Udenlandsk oprindelse
	Dansk oprindelse	90%
Udenlandsk oprindelse	48%	52%
Total	74%	26%

N=130, chi-square p=0,000

Forklaringen på det skal nok primært findes i, at mennesker med udenlandsk baggrund i højere grad end danskere omgås mennesker med udenlandsk oprindelse og derfor også oftere begår vold mod dem. Det understreger endnu en gang, at man i meget høj grad begår vold mod dem, der ligner en selv.

Ser vi på beskæftigelse og national oprindelse viser det sig, at de danske gerningspersoner i højere grad står udenfor arbejdsmarkedet end de udenlandske gerningspersoner, forskellen er dog kun signifikant på et 10 %-niveau, jf. figur 16.

Figur 16. Gerningspersonens beskæftigelsessituation fordelt efter national oprindelse

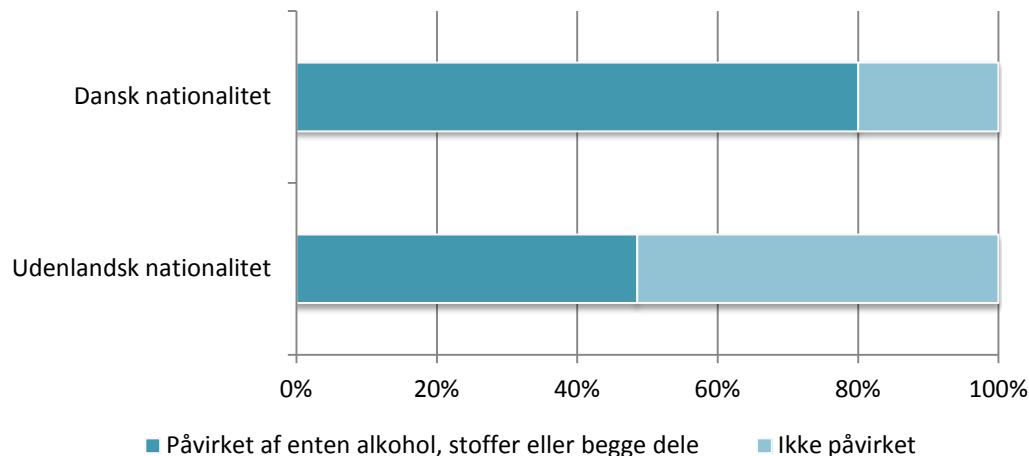

N=116, chi-square p=0,073

Tabellen illustrerer, at danskere der er involveret i knivsager, er mere marginaliserede i forhold til arbejdsmarkedet end borgere med udenlandske oprindelse. For mennesker med udenlandsk oprindelse, der i forvejen står på kanten af majoritetssamfundet, er skridtet måske kortere til at begå alvorlig kriminalitet, hvor mennesker med dansk oprindelse skal være udsatte på flere områder for også at begå kriminalitet. Antagelsen er ikke nagelfast og bekræftes ikke endegyldigt i undersøgelsen, men der er flere indikationer på, at det forholder sig sådan.

En anden indikation er graden af påvirkethed. Det er nemlig sådan, at 80 % af de danske gerningspersoner på gerningstidspunktet (for dem vi har oplysninger om) var påvirkede, mens det samme kun var tilfældet for 49 % af de udenlandske gerningspersoner, jf. figur 17.

Figur 17. Gerningspersonens påvirkethed i gerningsøjeblikket fordelt efter national oprindelse

N=110, chi-square p=0,001

Eksempel

En jaloux ægtemand af asiatisk oprindelse går til angreb på familiens ven, fordi han tror, at vennen har et forhold til konen. Vennen slår tilbage og ægtemanden bruger en kniv til at værge for sig, som han fortæller det.

Tabellen illustrerer altså igen, at der er den forskel på danske og udenlandske gerningspersoner. De danske kan enten være mere marginaliserede i betydningen påvirkede, eller de kan oftere være påvirkede af alkohol – og dermed også oftere i situationer, hvor der er risiko for konflikt.

Ovenfor er nævnt en række signifikante forskelle mellem gerningspersoner med hhv. dansk og udenlandsk oprindelse. Det er i midlertidig også interessant at nævne, hvor der ingen forskel er mellem gerningspersoner med hhv. dansk og udenlandsk oprindelse. Således er der ingen forskel i forhold til alder på gerningstidspunktet, køn, tid for gerning, antal af gerningspersoner, hvilken straffelovsparagraf der sigtes efter, årsager til tilstedeværelsen af

kniv og karakteren af offerets efterfølgende skader.

Beskæftigelse

Tabel 9 nedenfor viser, at der er en signifikant sammenhæng mellem offerets og gerningspersonens beskæftigelsesstatus. Således er gerningspersoner hyppigst involveret i knivsager med personer med samme beskæftigelsesstatus som dem selv.

Tabel 9. Relation mellem gerningsperson og offer fordelt efter beskæftigelsessituation

	Offer	I beskæftigelse	Studerende	Udenfor arbejdsmarkedet
Gerningsperson				
I beskæftigelse		70%	17%	13%
Studerende		29%	65%	6%
Udenfor arbejdsmarkedet		31%	23%	46%
Total		44%	29%	27%

N=86, chi-square p=0,000. gamma: 0,52 (p=0,000)

Eksempel

En mand møder en bekendt fra et afvænningssted i byen. Han går med ham hjem for at udrede en gammel. Hjemme hos den bekendte bliver han beskyldt for at have stjålet dennes venindes mobiltelefon, og bliver derfor slået og stukket med kniv. Det er naboer, der anmelder. Offeret selv husker ikke så meget af forløbet.

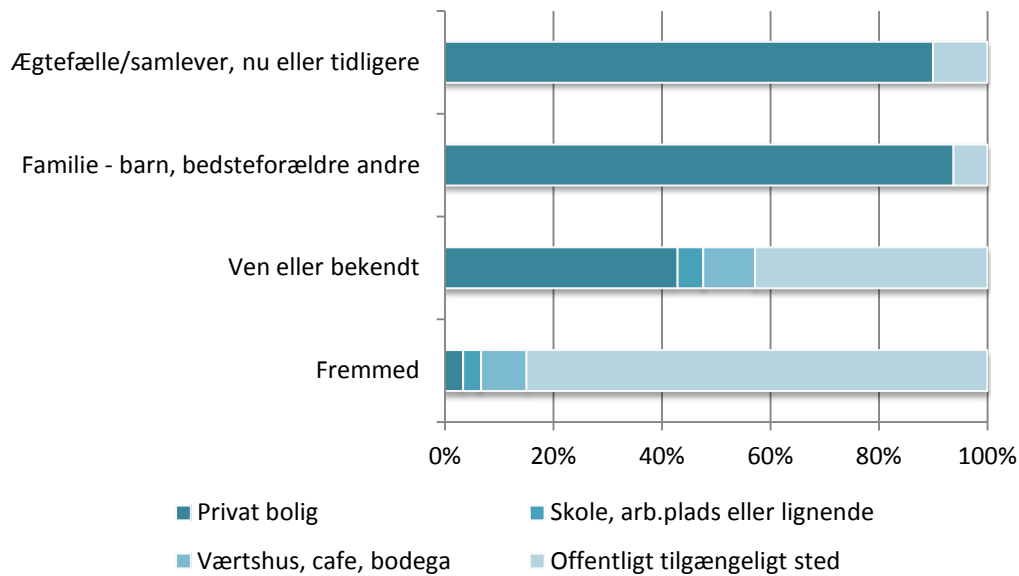
Den kategori, hvor sammenhængen er mindst tydelig, er for dem uden for arbejdsmarkedet. De lader til kun i lidt øget grad at begå vold mod dem, der ligner dem selv, hvad angår beskæftigelsesstatus. Det stemmer jo meget godt med det faktum, at der var flere gerningspersoner uden beskæftigelse end ofre.

De to situationer

Som beskrevet ovenfor, fordeler knivsagerne sig i to store grupper, hvor vold og trusler ude, er den største og i hjemmet den næststørste gruppe. I det følgende ses nærmere på hvilken type af knivsager, der udspiller sig i de to situationer. Vi vil fx beskrive det mht. relationer, beskæftigelse, alkoholpåvirkning og alder.

I det følgende bliver de forskellige former for knivssager karakteriseret.

Figur 18. Sammenhæng mellem gerningspersonens relation til offer og gerningssted

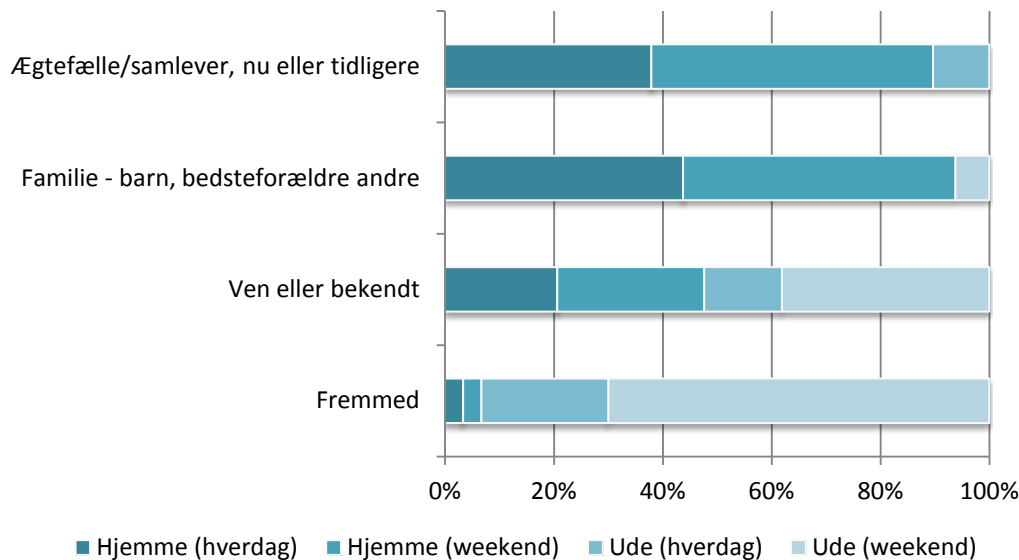

N=168, chi-square p=0,000

Ovenstående figur 18 viser en signifikant sammenhæng mellem relation og gerningssted. Vold og trusler med kniv i parforholdet og i familien foregår helt overvejende i private boliger, mens det forholder sig lige omvendt med vold og trusler fra fremmede. Vold og trusler mellem venner fordeler sig med lige mange tilfælde i private boliger eller på offentlige steder, hvilket understreger den blandede karakter, som episoderne i denne kategori har.

Det er også værd at bemærke så få episoder, der har fundet sted på værtshuse etc. Det går godt i tråd med den tendens som offerundersøgelserne har vist, nemlig at værtshusvolden er faldet, mens vold på offentligt tilgængelige steder er konstant.

Figur 19. Sammenhæng mellem gerningspersonens relation til offer og gerningssted/tid

N=168, chi-square p=0,000

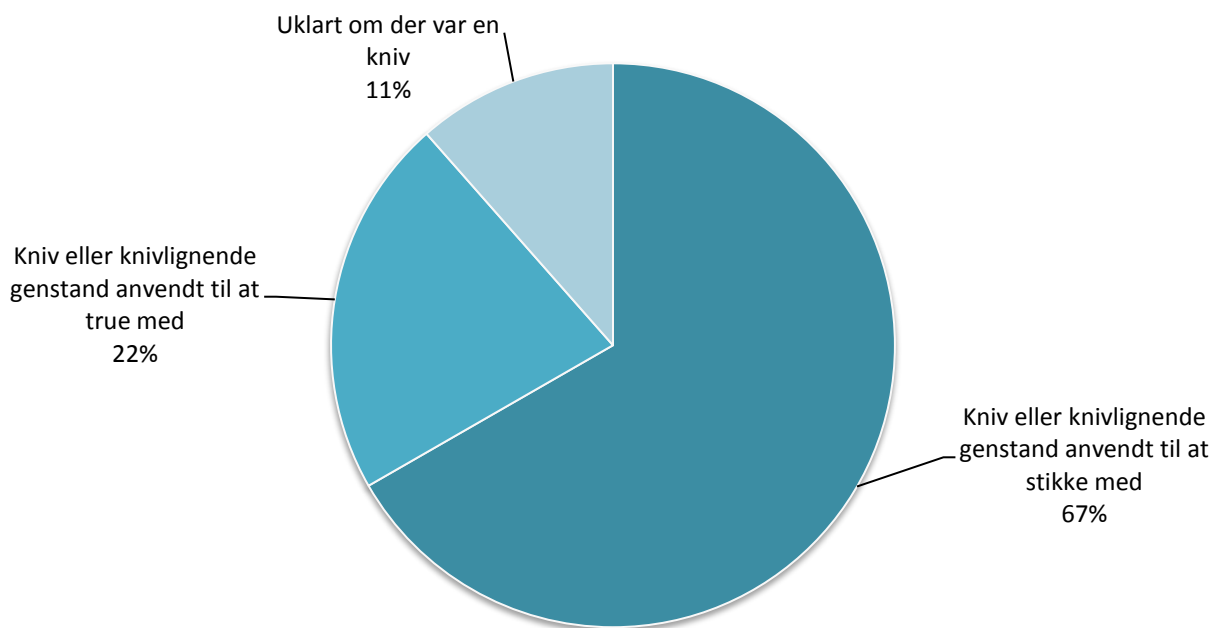
Figur 19 viser, at 71 % af knivsager hvor offeret er fremmed foregår ude i weekenden, mens knivsager mellem partnere og familiemedlemmer forekommer nogenlunde ligeligt hjemme i hverdage og hjemme i weekend.

Eksempel

Et ungt forældrepar, der lige er gået fra hinanden, tager alligevel hjem sammen efter en bytur. Han modtager en sms fra en elsker, som hun læser, hvilket får hende til at blive voldsomt jaloux. De slås, og hun truer manden med en kniv fra køkkenet.

Hvorfor kniv ude og hjemme

I det følgende karakteriseres episoderne ude og hjemme nærmere ved at se på, hvorfor kniven var tilstede i situationen, og hvad den blev brugt til. Derfor ser vi på, hvilket formål kniven er med til. Her er det også interessant at se på, hvorvidt man er mere tilbøjelig til at være påvirket, når man fx griber en kniv i affekt i udsatte miljøer – eller om det er omvendt, at man er mere tilbøjelig til at være påvirket, når man tager kniven med forsætligt i nattelivet.

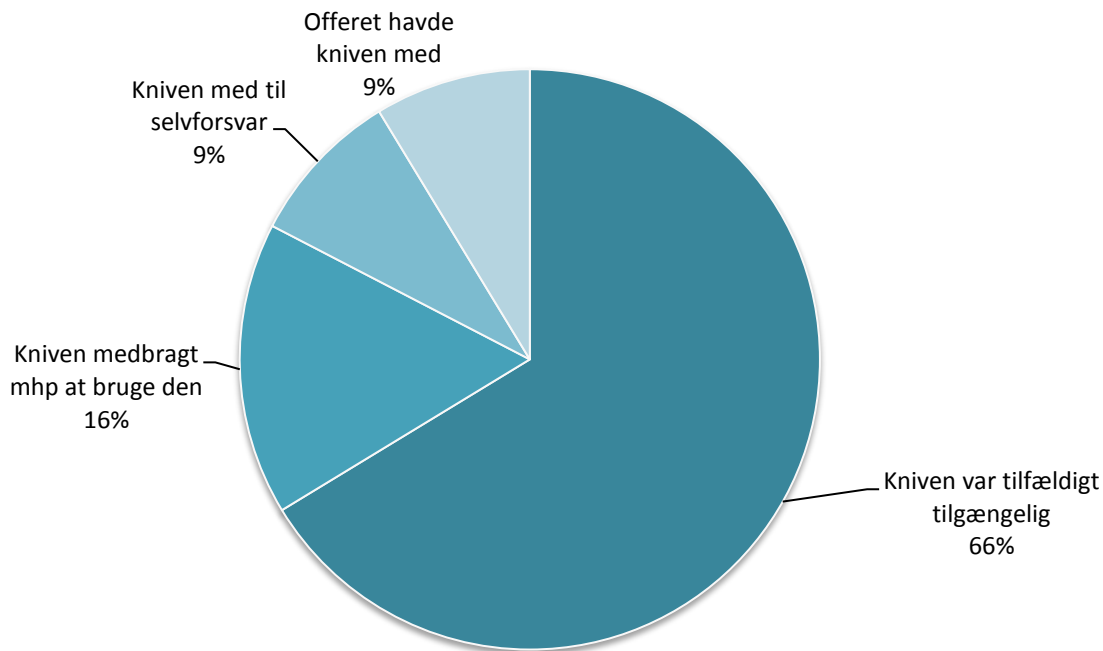
Figur 20. Knivens funktion i knivssager

N=174

At kniven hyppigst bruges til at stikke med, er ikke nødvendigvis så betydningsfuldt, idet man må antage, at der er en noget højere sandsynlighed for, at sagerne kommer til politiets kendskab, når der ikke kun trues med kniven. Snarere er det overraskende, at der 'kun' er tale om trusler i godt en femtedel af sagerne. Men der kan selvfølgelig være ganske alvorlig vold udover den vold, der handler om anvendelse af kniv. Det kan undersøgelsen her ikke belyse.

Ser man nærmere på, hvorfor våbnet var til stede, tegner der sig overordnet fire grunde til, at en kniv er tilstede i gerningsøjeblikket.

Figur 21. Årsag til knivens tilstedeværelse i knivsager

N=92

Det skal bemærkes, at fordelingen i figur 21 har en vis usikkerhed, da der ikke findes oplysninger om årsag til knivens tilstedeværelse i 47 % (82 sager) af alle sager. For de sager, hvor der findes oplysninger, var kniven til stede ved en tilfældighed i 66 % af sagerne – fx en køkkenkniv taget i affekt. I 16 % af sagerne var kniven medbragt for at blive brugt, og i 9 % var den medbragt til hhv. selvforsvar og af offeret.

Det fortæller os altså, at kun i 16 % af sagerne var kniven faktisk medbragt for at bruge den, og at i to tredjedele af sagerne blev kniven grebet tilfældigt i affekt. Det er selvfølgelig sandsynligt, at i en stor del af de sager, hvor kniven angives at være tilstede af uvisse årsager, har gerningspersonen faktisk haft den med for at bruge den, men bare ikke ønsket at oplyse det til politiet. Eller også kan det, indholdet i vores data taget i betragtning, være sager, hvor det endnu er uklart, hvor kniven kom fra, men hvor det står klart på et senere tidspunkt i efterforskningen.

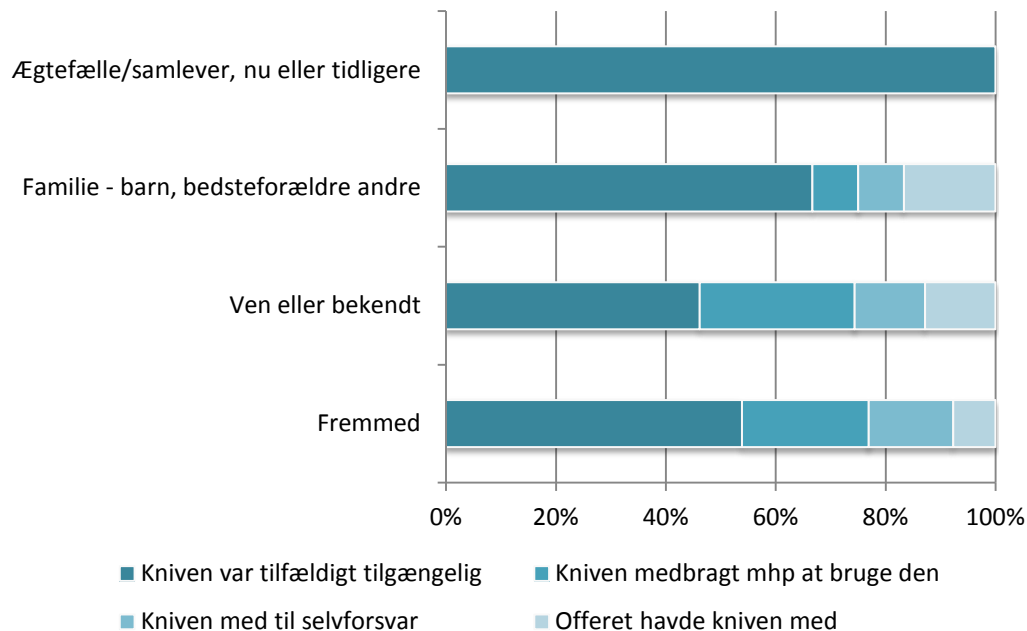
Eksempel

En stofmisbruger stikker sin mand i sit eget hjem. Hun er rystet over, at en fælles bekendt lige er død og har bedt manden komme og snakke om, hvad der er sket. Hun stikker ham ved kravebenet.

Ikke desto mindre er det interessant i fortællingen om, hvordan knivsager opstår, at i to tredjedele af alle sager er kniven grebet tilfældigt i affekt. Det fortæller historien om, at kniv i vid udstrækning i sagerne her er et tilfældigt våben – og måske kunne have været en kagerulle eller en stegepande, for nu at trække et par klicheer frem.

Nu ser vi nærmere på, hvad der karakteriserer brugen af kniv i de to situationer.

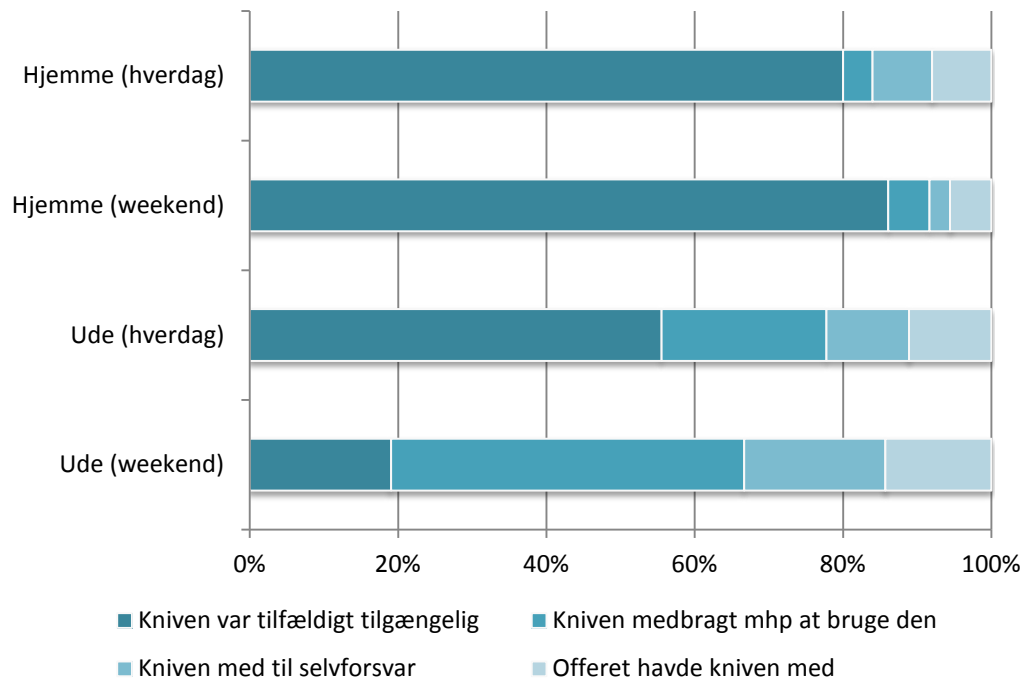
Figur 22. Årsag til knivens tilstedeværelse fordelt efter gerningspersonens relation til offer

N=91, chi-square p=0,000

Først viser det sig, at i alle sagerne, hvor offeret er en tidligere eller nuværende ægtefælle eller samlever, er kniven tilfældigt tilstede. Der er en tendens til, at når relationen er ven, bekendt eller fremmed, så er kniven hyppigere medbragt for at bruge den. Men det er interessant, at kniven altid er tilfældigt tilstede i knivsager i parforhold. Det er en god karakteristik af den type konflikter med kniv – som noget der bare opstår i situationen, og ikke er planlagt eller forudset.

Figur 23. Årsag til knivens tilstedeværelse fordelt efter gerningssted og tid

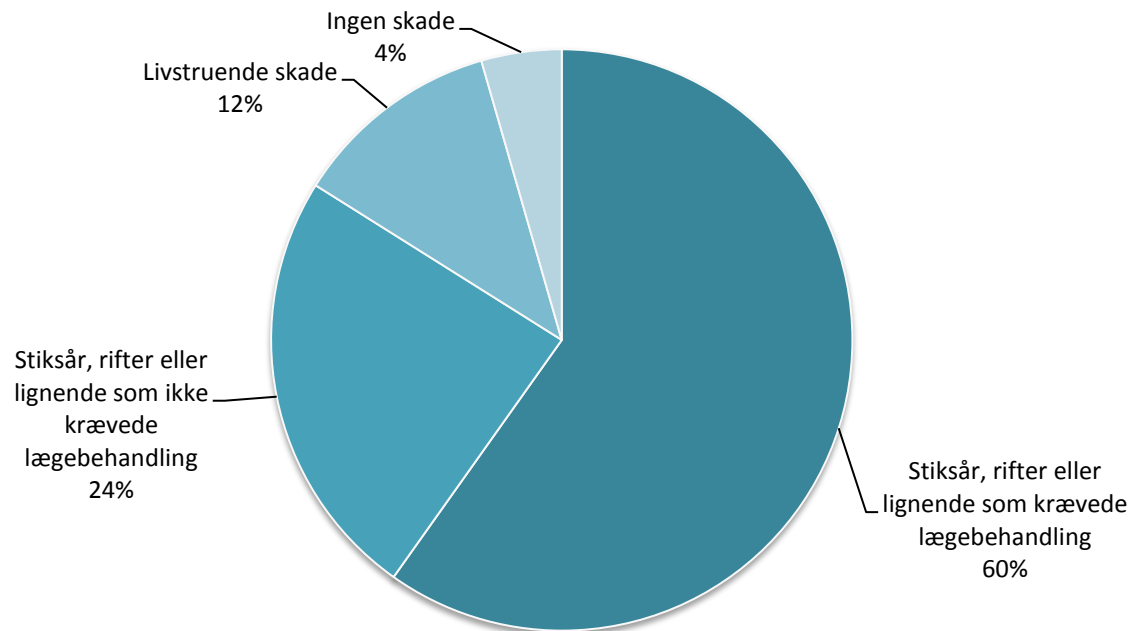
N=91, chi-square p=0,000

Det er umiddelbart iøjnefaldende ved figur 23, at kniven er tilfældigt tilstede ved vold, der foregår i hjemmet, hvilket også kunne udledes af de foregående tabeller. Ude i weekenden er kniven omvendt oftest medbragt med henblik på at bruge den. (Tabellen dækker kun de lige godt 50% af sagerne vi har oplysninger om).

Skader og mén efter kniv

I det følgende afsnit kigges udelukkende på de sager, hvor kniven er blevet anvendt til at stikke med. De skader og mén der undersøges er udelukkende fysiske og stammer fra lægerapporten tilknyttet de enkelte knivsager.

Det er ikke overraskende, at de fleste tilfælde af knivvold har givet en eller anden form for skade. Snarere er det måske overraskende, at 28 % ikke var så alvorlige, at de krævede lægebehandling.

Figur 24. Offerets skadeskarakter i knivsager

N=112

Som figur 24 viser, fik 60 % skader, som krævede lægebehandling, mens godt 24 % fik skader, der ikke gjorde. 4 % led ingen skade, mens 12 % fik en livstruende skade. Således fik lidt over en fjerdedel ingen eller begrænsede skader. I voldssager, der involverer kniv, indgår som hovedregel en lægerapport. Af disse fremgår det, at 93 % af ofrene i voldssager, der involverer kniv, ikke fik varige mén.

Der er ingen sammenhæng mellem skadeskarakteren og gerningspersonens alder, køn, etnicitet og beskæftigelsessituation. Det samme gælder for offerets karakteristika, lige såvel som skadens karakter er uafhængig af gerningstid og -sted.

Konklusion

Overordnet viser undersøgelsen fem ting:

Omkring 40 % af episoderne med kniv har fundet sted i en privat bolig; offerets, gerningspersonens eller en andens. Det er relativt meget holdt op imod den forestilling man kunne have om knivvold baseret på medie-fremstillinger, hvor kniv primært anses som en trussel på gader og stræder og i nattelivet.

Rapporten viser også, at man i vid udstrækning begår vold mod nogen, der ligner en selv. Det gælder både i forhold til alder, national oprindelse og beskæftigelse. Det understreger, som vi også ved fra andre undersøgelser, at vold er et fænomen der rammer tæt på. Forstået på den måde at meget af den vold, der forekommer begås mod venner, kærester eller andre mennesker, der er tæt på. Der er naturligvis, også i denne undersøgelse, ofre som ikke kender gerningspersonen på forhånd, men også disse spejler i nogen grad centrale karakteristika ved gerningspersonen.

Rapporten viser, at gerningspersoner såvel som ofre er mere marginaliserede i forhold til arbejdsmarked end den øvrige befolkning. Marginaliseringen er mest udpræget for gerningspersonerne. Ligeledes står gerningspersoner med dansk oprindelse oftere uden for arbejdsmarkedet end dem med udenlandsk oprindelse.

Rapporten viser også, at i 81 % af alle knivsager var *enten* gerningsperson *eller* offer påvirket af stoffer eller alkohol. Der er altså en sammenkædning af alkohol og vold med kniv. Påvirketheden spiller både en rolle i de episoder der forekommer ude og dem der forekommer i hjemmet, og karakteriserer således alle typer vold med kniv og ikke kun fx vold i nattelivet.

Rapporten viser desuden, at 13 % af alle gerningspersoner er kvinder. Kvindelige gerningspersoner er generelt ældre end de mandlige. I og med ældre kvinder sjældent begår kriminalitet synes denne gruppe af gerningspersoner en smule atypiske.

Endelig viser rapporten, at kvinder udsættes for vold og udsætter andre for vold, i hjemmet. Det er altså hjemmet, der er det mest risikable sted for kvinder at opholde sig, når det kommer til knivvold.

Litteraturliste

- ❖ Andersen, Lars Højsgaard & Torben Tranæs (2011) Etniske minoriteters overrepræsentation i strafferetlige domme, Rockwool Fondens Forskningsenhed - Arbejdsrapport 23
- ❖ Balvig, Flemming og Kyvsgaard, Britta: *Offerundersøgelserne 2005-2009 med delvis opdatering for 2010*. Københavns Universitet * Justitsministeriet * Det Kriminalpræventive Råd * Rigspolitichefen
- ❖ Balvig, Flemming og Kyvsgaard, Britta: *Volden i Danmark 1995 og 2005*. Januar 2006. Københavns Universitet * Justitsministeriet * Det Kriminalpræventive Råd * Rigspolitichefen
- ❖ Balvig, Flemming og Kyvsgaard, Britta: *Man anmelder da vold*. Februar 2009
- ❖ Balvig, Flemming: *Lovlydig Ungdom*. Marts 2011
- ❖ Helweg-Larsen, Karin et al: *Vold mod mænd i Danmark. Omfang og karakter – 2008*. Minister for Ligestilling, Statens Institut for Folkesundhed og Syddansk Universitet.
- ❖ Helweg-Larsen, Karin et al: *Voldens Pris. Samfundsmæssige omkostninger ved vold mod kvinder*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet og Rockwool Fonden 2010
- ❖ Kyvsgaard, Britta 2003: *Utryghed, angst og bekymring for vold og kriminalitet*. Justitsministeriets Forskningsenhed. August 2003
- ❖ Helweg-Larsen, Karin for DKR: *Vold i Danmark. Data der belyser voldsofres kontakt til sundhedsvæsnet. Udviklingen 1995-2010. Sted for voldsudøvelse, voldsmekanisme og læsioner i perioden 2006-2010*
- ❖ Rådgivende Sociologer APS 2008: *Unge, vold og utryghed i nattelivet. En spørgeskemaundersøgelse blandt unge mellem 14 og 26 år*
- ❖ Ungdomskommissionens Betænkning. Betænkning nr. 1508. *Indsatsen mod ungdomskriminalitet*. Justitsministeriet
- ❖ Danmarks Statistik 8. 12. 2010 *NYT - om kriminalitet blandt indvandrere og efterkommere*